

Formarea si educarea limbajului prin lectura

Receptarea mesajului scris se realizeaza prin lectura unui text, care devine, în ciclul gimnazial, o forma automatizata - ca gest, fundamentala pentru achizitionarea informatiilor din orice domeniu de activitate. Lectura se manifesta ca un exercitiu de performanta, aplicat la diferite tipuri de texte literare și/sau nonliterare, cunoscute sau la prima vedere, în limbaj afectiv sau stiintific etc.

În gimnaziu, capacitatea de receptare a mesajului scris contureaza imaginea unui cititor de performanta (în sens didactic), înzestrat cu abilitatea si vointa de a citi texte variate ca si continut, forma si întindere. Elevii își dezvoltă cunoștințele privind modurile de exprimare (descriere, dialog, naratiune), caracterizarea si rolul personajelor, ideile organizate în jurul unor subiecte si conflicte, tipologia textelor si configuratia bibliotecilor.

Lectura- ca forma de acces la orice fel de informatie - constituie cea mai utila achizitie abilitara si intelectuala din aceasta perioada. Nicio comunicare nu se poate realiza decât daca se utilizeaza un limbaj comun, daca elevii înțeleg la fel sensul cuvintelor, daca au suficiente motive sa comunice fara inhibitie si retinere afectiva.

Din punct de vedere al metodologiei, formula de „lectura suplimentara" este dublata de alte denumiri, cum ar fi „lectura particulara", „lectura în afara clasei" sau „lectura individuala". Lectura în afara clasei vizeaza activitatea de citire a elevului a unor carti prin care se prelungește citirea în scoala realizata sub îndrumarea directa a profesorului. Lectura, ca obiectiv didactic fundamental, devine o capacitate care, prin perfectionare, se transforma în competenta²¹.

Lectura suplimentara este o prelungire a lecturii textelor din clasa, din manualul scolar. De aceea, controlul si îndrumarea lecturii particulare/suplimentare a elevului are menirea de a perfectiona, prin activitate indirecta, independenta, actul de citire, exersat pe diferite tipuri de texte. Cum cititul cartilor constituie o abilitate fundamentala de natura intelectuala, fiind un instrument al activitatii intelectuale, o deprindere utilizabila pentru toate domeniile de cunoastere umana, competenta lecturala constituie o achizitie fundamentala. De aici rezida importanta lecturii pentru orice elev, pentru devenirea sa ulterioara, pentru sprijinul

progreselor sale scolare la toate disciplinele didactice.

Cartea, dobândirea pasiunii pentru lectură, influențează în mod pozitiv dezvoltarea intelectuală a elevilor, formează gustul pentru lectura, atasamentul pentru „expresia tipărită” (carti, reviste, ziare, diverse publicatii) în ciuda unei acerbe concurențe cu mijloacele audio-vizuale. Lectura îndeplinește rolul de sursă principală de informare, de achiziționare a unor experiențe individuale, cu tenta morală. Ea propune, de regulă, valori universale umane, realizând, în mintea copiilor, o ierarhizare și coagulare a valorilor culturii naționale și universale. De asemenea, lectura oferă satisfacții estetice, propune modele de comportament, contribuie la îmbogățirea limbajului, la nuanțarea și dezvoltarea/activizarea exprimării, însusirea unor structuri comunicative. Lectura „umple” în mod plăcut timpul liber al elevilor, oferind clipe de satisfacție, de meditație, fiind principală „sursă de miraje”²². Iată de ce lectura, ca act de parcurgere a textelor (literare și neliterare) în clasă și în afara clasei, prin importanța ei, rămâne obligativitate didactică. Chiar dacă în programa școlară nu sunt ore speciale pentru lectura, îndrumarea și controlul lecturii suplimentare rămâne o atribuție a profesorului de limbă română. Lectura trebuie să devină o obișnuință pentru învățarea permanentă.

Lectura particulară se impune să fie stimulată și îndrumată, iar în acest proces de formare intelectuală trebuie atrași și părinții elevilor, pentru a forma copiilor o bibliotecă personală.

Partea de curriculum care se referă la decizia școlii (evident, la propunerea profesorului) presupune opțiunea pentru curriculum aprofundat. În acest caz, lectura suplimentară este implicată, inclusă în „programul” de învățare a limbii și literaturii române. O altă variantă de opțiune este Curriculum extins, grație căruia se studiază întreaga programă parcursă în numărul maxim de ore. Există așa numitul „Curriculum elaborat în școală”, care se referă la disciplinele optionale, neincluse în planul cadru de învățământ.

Există, la sugestia organelor decizionale, opțional la nivelul disciplinei (Limba și literatura română), opțional la nivelul ariei curriculare (limba și comunicare), opțional la nivelul mai multor arii curriculare, intersectate „transdisciplinar și interdisciplinar”. În cadrul opțiunii „literatură pentru copii”, lectura suplimentară ca fapt devine o activitate de bază care formează interesul și gustul pentru lectura, pune bazele unei judecări de valoare și discernământ asupra lecturilor parcurse.

Dacă nu există posibilitatea asumării, prin alegere, a unui opțional de tip umanist, acest lucru nu înseamnă că se ignoră, din partea profesorului, organizarea, desfășurarea și îndrumarea lecturii particulare a elevilor. Acesta trebuie să găsească alte forme de a stimula și

controla ceea ce citesc elevii în afara scolii, stiut fiind ca achizitia abilitatii de lectura se utilizeaza mai apoi la toate disciplinele scolare, precum si în orice tip de asimilare a culturii generale si de specialitate.

Exista, în stare concurentiala, doua tipuri de lectura: lectura textuala (alfabetica, literara) si lectura electronica (iconica, de imagini). Raportul dintre cele doua tipuri de lecturi ar trebui sa fie de complementaritate si nu unul de disjunctie. De aceea, se impune promovarea de către profesor a ambelor tipuri de lectura, prezentând avantajele si dezavantajele fiecărei categorii, luând în considerare faptul că fiecare dintre cele doua aduce „lectorului” avantaje si ispite, conform exemplului de mai jos:

Lectura cartilor	Lectura electronica
- Imaginea e reconstruita „mental”, presupunând efort si gândire	- Imagini colorate, atragatoare, clare, usor de asimilat
- Imagini sugerate, solicitând „investigatie imaginativa”	- Imagini totale, gata alcatuite, cu detalii si accesorii
- Imagini voit scriptice, simbolizate în metafore	- Imagini reale, exacte, concrete
- Limbaj mediat, polisemantic, ambiguu	- Limbaj direct, simplu, accesibil
- Act complex, activ	- Confortabila, domestica, pasiva
- Reversibila si meniabila	- Ireversibila, flux continuu

În actul de lecturare/citire este nevoie de angajarea a doi „actori”: textul si cititorul. În mod particular, textele care se studiază în școală trebuie sa fie specifice si selectate pentru a putea fi înțelese de către elevi, ale căror particularitati individuale si de vârstă este necesar a fi luate în considerare în acest caz. În consecinta, lectura scolară si particulară are nevoie de texte scolare si lectori scolari.

B I B L I O G R A F I E

1. Ion Coteanu - Gramatica de baza a limbii române, Editura Albatros, 1996:
2. Iorgu Iordan. Stilistica limbii române. Ediție definitivă. București: Editura Științifică, 1975.
3. Ibidem

4. Potrivit opiniei lingvistului Charles Ballz, stilistica lingvistică "studiază faptele de expresie ale limbajului organizat din punctul de vedere al conținutului afectiv, adică exprimarea faptelor de sensibilitate prin limbă și acțiunea faptelor de limbă asupra sensibilității". Apud Dumitru Irimia. Introducere în stilistică. Iași: Polirom,